

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27 ТРАВНЯ 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 3 від 12.05. 2020 р.).

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Стефюк К.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	112
Танкова Д.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО ТЕАТРУ.....	114
Філей О.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ДО УМОВ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	116
Чухлата В.А. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО.....	118
Шварц Ю.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ.....	120
Шевченко М.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	123
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	125

планувати», «Як готовити домашнє завдання», «Чи вмієш ти спілкуватися?», «Урок самопізнання», «Учнем бути легко», «Як спілкуватися із учителем?».

Для вчителів п'ятих класів актуальним є проведення лекцій та бесід на теми: «Питання адаптації п'ятикласників до нової ситуації й життєдіяльності у школі», «Основні проблеми, що виникають у період адаптації до умов навчання в середній школі», «Вікові психологічні особливості п'ятикласників».

Робота з батьками передбачає ознайомлення з проблемами «особливих» дітей (гіперактивних, сором'язливих, тривожних) «Діти - особливі», проведення батьківських зборів на теми «П'ять шляхів до серця дитини», «Як співпрацювати зі своєю дитиною», здійснення індивідуальних консультацій батьків, чиї діти виявляють низькі результати тестування й можуть зазнавати труднощів у період адаптації та проявляють певні відхилення у поведінці.

Впровадження розробленої нами програми соціально-педагогічної діяльності з адаптації молодших підлітків до умов середньої школи у навчальний процес Харківської гімназії № 43 засвідчив її позитивний вплив на рівень адаптації учнів п'ятих класів, їхню здатність до успішного функціонування в оновленому освітньому середовищі, зокрема: у них зменшився рівень тривожності, покращилась соціальна поведінка, зросло відчуття залученості до діяльності групи, спостерігається активне позитивне ставлення до навчально-виховного процесу, що підтверджує ефективність розробленої програми й доцільність її застосування з метою створення якнайсприятливіших умов для позитивного розвитку особистості учня, його мотиваційно-вольової, когнітивної, діяльнісної сфер, пристосування до нових умов навчання й набуття здатності до самореалізації у освітньому просторі, а також оперативного вирішення проблем, що виникають.

Танкова Д.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО ТЕАТРУ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Сучасні соціальні процеси, що супроводжуються українське суспільство – поширення інфекції коронавірусу, збройний конфлікт на сході країни, загострення економічних проблем, зниження рівня життя населення – призводять до знецінення загальнолюдських цінностей, продукують прояви делінквентної поведінки. Особливо вразливими до таких змін є підлітки, оскільки саме в підлітковому віці закладаються основи свідомої поведінки, визначається загальна спрямованість у формуванні моральних якостей і соціальних настанов.

У діяльності психологічної служби ЗЗСО профілактичний напрям є пріоритетним. Практикуючі соціальні педагоги ведуть постійний пошук

сучасних засобів роботи з підлітками щодо профілактики делінквентної поведінки учнів. Одним із дієвих у профілактичній роботі є інтерактивний театр. У соціальній літературі особливості застосування цього засобу в арсеналі соціального педагога визначено нещодавно в дослідженнях О. Безпалько, Ю. Клочан, І. Левчук, Л. Танцюри та інших. Проте, особливості застосування цього засобу в профілактиці делінквентної поведінки підлітків у ЗЗСО потребують уточнення й подальшої розробки.

У ході проведення наукового дослідження на основі аналізу соціально-педагогічної літератури уточнено, що «делінквентна поведінка» є порушенням соціальних норм (норм права, моральних норм, дисциплінарних норм тощо) некримінального характеру. Вона пов'язана із наявністю в людини цінностей, які дозволяють або заохочують порушення норм права та моралі, викривлення уявлень щодо соціальних норм, стереотипів асоціальної поведінки та інтелектуальних й емоційно-вольових якостей, що ускладнюють оцінку ситуації та вибір правомірних засобів поведінки, утримання від асоціальних дій, протистояння тиску оточуючих.

Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки підлітків у ЗЗСО здійснюється низкою суб'єктів, серед яких заступник директора з виховної роботи, класні керівники, соціальний педагог, психолог, шкільний офіцер поліції. Вона спрямована на розвиток правомірної поведінки учнів, формування адекватних соціальних норм поведінки, здорового способу життя.

Вибір адекватних засобів для здійснення соціально-педагогічної діяльності з профілактики делінквентної поведінки підлітків у ЗЗСО залежить від: соціально-психологічних особливостей підлітків; обраної «моделі профілактики».

Інтерактивний театр це засіб соціальної комунікації, який спонукає людину до певної дії та реакції. У наукових дослідженнях поряд з поняттям «інтерактивний театр» використовують поняття «соціальний театр», «соціально-інтерактивний театр», «соціально-психологічний театр».

Інтерактивний театр - це ефективний засіб групової корекційно-розвивальної та профілактичної роботи з підлітками, оскільки передбачає інтерактивну роботу в групі, що включає спільне обговорення, пошук варіантів розв'язання ситуації, групову дискусію, залучення глядачів до участі під час вистави.

Основні агенти поширення досвіду інтерактивного театру як технології соціокультурної діяльності в Україні є вищі навчальні заклади.

Вибір інтерактивного театру як засобу соціально-педагогічної діяльності з профілактики делінквентної поведінки підлітків у ЗЗСО зумовлений: засвоєнням підлітками моральних цінностей, формуванням моральних установок, світосприйняття; розвитком здібностей та інтересів підлітків, з активною творчою діяльністю; реалізацією потреби підлітків у спілкуванні.

Проведене експериментальне дослідження на базі 8 класів Харківської гімназії №43 дозволило визначити частину підлітків з відсутністю орієнтації на дотримання соціальних норм, відсутністю інтересу до громадської

життєдіяльності учнівського колективу, установки на навчання, дотримання моральних еталонів. Виявлено незначний відсоток учнів зі сформованою протидією виховному процесу; поведінкою на межі правопорушення; негативним ставленням до школи, до однолітків, до норм моралі; яскраво виражена негативна спрямованість; пробіли в моральному, вольовому розвитку.

Впровадження соціальної комунікації через інтерактивний театр (за схемою: 1 етап - підготовка: вибір ведучих, акторів; читання притч, вибір, обговорення, репетиція; розробка сценарію морально-етичної бесіди, якою супроводжується інсценування притч; 2 етап – інсценування притчі; 3 етап – стоп-кадр – фінальна сцена не завершена, глядачам пропонувалося спрогнозувати кінцівку; 4 етап – обговорення ведучих і глядачів (морально-етична бесіда); 5 етап – інсценування кінцівки; 6 етап – обмін почуттями, дискусія між акторами, глядачами, ведучими), де в якості мізансцен були відібрані учнями притчі («Думай та роби», «Як розділити порівну», «Покарання», «Які люди живуть у місті», «Кошик з яблуками», «Два вовки. Або який вовк живе в тобі», «Для цієї зірки», «Шепіт», «Вихід із скрути», «Як навчити дітей бути щасливими», «Притча про блакитного коня», «Тачка» та ін.), в експериментальній групі підлітків дозволило підвищити їхню самооцінку, покращити комунікативні вміння, орієнтацію на дотримання соціальних норм; збільшити інтерес до життєдіяльності учнівського колективу. Що може свідчити про зменшення кількості учнів, схильних до проявів делінквентної поведінки.

Філей О.П.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ДО УМОВ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

Збільшення кількості дітей, позбавлених повноцінного батьківського впливу та дітей-сиріт, що спостерігається останнім часом внаслідок дії різних негативних факторів, зокрема, соціально-економічної кризи, політичної нестабільності, що призводить до збіднення сімей, поширення серед населення проблем алкоголічної та наркотичної залежності, злочинності, психічних розладів здоров'я, підвищення рівня смертності серед дорослого населення, зумовлюють необхідність розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, зокрема, створення оптимальних умов для функціонування дитячих будинків сімейного типу.

Водночас, ефективна взаємна адаптація дітей-сиріт до умов прийомної сім'ї, а також адаптація прийомних батьків до нових дітей, що являє собою процес пристосування до нових соціальних умов, у якому відбувається реалізація потреб, інтересів та прагнень дітей, коли дитина входить до нового соціального оточення, стає його повноправним членом, самостверджується та